

Uchwała z dnia 29 maja 2001 r.

III ZP 8/01

Przewodniczący SSN Maria Tyszel, (przewodnicząca), Sędziowie SN: Beata Gudowska, Jerzy Kuźniar (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Piotra Wiśniewskiego, w sprawie Jana O. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w T.M. o zasiłek chorobowy, po rozpoznaniu w Izbie Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych na rozprawie w dniu 29 maja 2001 r., zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Łodzi, postanowieniem z dnia 13 lutego 2001 r. [...]

Czy posiadanie gospodarstwa rolnego z tytułu, którego zainteresowany podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników, skutkuje utratę prawa do zasiłku chorobowego z mocy art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. Nr 60, poz. 636 ze zm.) – w sytuacji, gdy prawo do zasiłku chorobowego powstało w czasie zatrudnienia ?

p o d j ą ł uchwałę:

Posiadanie gospodarstwa rolnego, z tytułu którego zainteresowany podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników, nie powoduje utraty prawa do zasiłku chorobowego, jeżeli prawo to powstało w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego (art. 13 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. w świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, Dz.U. Nr 60, poz. 636 ze zm.).

U z a s a d n i e

Przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego:

Decyzją z dnia 23 grudnia 1999 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w T.M. odmówił wnioskodawcy Janowi O. prawa do zasiłku chorobowego z tytułu niezdolności do pracy za okres od dnia 16 listopada do 11 grudnia 1999r. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy powołał się na okoliczność, iż wnioskodawca, zatrudniony do dnia 15 listopada 1999 r., stał się niezdolny do pracy w trakcie zatrudnienia (od 9 listopada 1999 r.), jest również posiadaczem gospodarstwa rolnego o powierzchni 1,44 ha i podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu rolników. W tym stanie rzeczy należny wnioskodawcy zasiłek chorobowy za okres po ustaniu zatrudnienia powinna wypłacić Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Jako podstawę prawną decyzji organ rentowy wskazał art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. Nr 60, poz. 636).

Wyrokiem z dnia 3 października 2000 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do zasiłku chorobowego od dnia 16 listopada 1999 r. do dnia 11 grudnia 1999 r. Sąd ten ustalił, iż wnioskodawca zatrudniony w okresie od 1 kwietnia do 15 listopada 1999 r. w Przedsiębiorstwie Robót Drogowo - Mostowych w P.T. (umowa o pracę ustała z upływem czasu na jaki była zawarta), jest także posiadaczem gospodarstwa rolnego o powierzchni 1,96 ha przeliczeniowych. W dniu 9 listopada 1999 r. uległ on wypadkowi przy pracy, który spowodował niezdolność do pracy w okresie od 9 listopada do 11 grudnia 1999 r.

W ocenie Sądu Okręgowego wnioskodawca, który był objęty pracowniczym ubezpieczeniem społecznym w dacie powstania niezdolności do pracy i w związku z tym ochroną z tytułu tego ubezpieczenia, zachował ten status przez cały okres niezdolności do pracy. Ochrony dotychczasowego ubezpieczyciela nie wyłącza przepis art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Przepis ten stanowi, iż zasiłek chorobowy nie przysługuje za okres niezdolności do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia, jeżeli osoba niezdolna do pracy kontynuuje działalność zarobkową lub podjęła taką działalność. Prowadzenie gospodarstwa rolnego nie jest równoznaczne z kontynuowaniem lub podjęciem działalności zarobkowej w rozumieniu tego przepisu ustawy, a zatem brak jest podstaw do przyjęcia, iż przepis ten ma zastosowanie do sytuacji wnioskodawcy.

Rozpoznając apelację organu rentowego Sąd Apelacyjny przedstawił Sądowi

Najwyższemu do rozstrzygnięcia przytoczone zagadnienie prawne. W uzasadnieniu postanowienia Sąd stwierdził, że problem w sprawie sprowadza się do wykładni pojęcia "działalności zarobkowej" użytego w cytowanym przepisie, której wykonywanie w czasie orzeczonej niezdolności do pracy skutkuje utratę prawa do zasiłku chorobowego - za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia. Porównanie zakresu przedmiotowego tego przepisu z art. 17 ust. 1 tej ustawy, przewidującym utratę prawa do zasiłku chorobowego w razie wykonywania w czasie niezdolności do pracy - pracy zarobkowej za cały okres zwolnienia – uprawnia wniosek, iż zakres przedmiotowy pojęcia "działalności zarobkowej" jest szerszy od pojęcia "praca zarobkowa" i obejmuje różne formy prowadzenia działalności w ramach, której ubezpieczony uzyskuje dochód. Posiadanie gospodarstwa rolnego o powierzchni 1 ha przeliczeniowego uzasadnia przyjęcie, iż jego posiadacz prowadzi działalność rolniczą w rozumieniu art. 6 pkt 1, 3 i 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 Nr 7, poz. 25 ze zm.), a zatem uzyskuje dochód. Z tego punktu widzenia - osiągnięcia dochodu z prowadzonej działalności - można opowiadać się za poglądem, iż posiadacz gospodarstwa rolnego prowadzi działalność zarobkową w rozumieniu rozważanego przepisu ustawy. Dodatkowym argumentem za przyjęciem powyższego stanowiska jest okoliczność, iż po ustaniu tytułu ubezpieczenia pracowniczego rolnik podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu rolniczemu, a zatem jest objęty nieprzerwanie ochroną ubezpieczeniową.

Możliwe jest jednak przyjęcie odmiennego poglądu, do którego skłania się Sąd przedstawiający zagadnienie prawne, a mianowicie, iż pojęcie działalności zarobkowej użyte w art. 13 ust. 1 pkt 1 ustawy nie obejmuje działalności rolniczej. Za przyjęciem takiego stanowiska może przemawiać analiza innych przepisów prawa ubezpieczeniowego, w tym regulacja zawarta w art. 104 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.). Przepis ten stanowi, iż prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu - w razie osiągnięcia dochodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia, o której mowa w ust. 2. Według definicji zawartej w ust. 2 za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia, o której mowa w ust. 1 uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową, albo prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. Zatem prowadzenie działalności rolniczej nie mieści się w zakresie przedmiotowym omawianego przepisu ustawy i nie powoduje zawieszenia lub zmniejszenia świadczeń uregulowa-

nych powołaną ustawą. W rozważanym stanie faktycznym sprawy wymaga podkreślenia, iż niezdolność do pracy wnioskodawcy powstała w czasie zatrudnienia wskutek wypadku przy pracy, a sporny okres przypadający po ustaniu zatrudnienia (tytułu ubezpieczenia) jest jednym, nieprzerwanym okresem zasiłkowym.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Zasadą, stosownie do art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r., jest, że zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego. Tytułem tego ubezpieczenia jest zatrudnienie lub inna działalność, których podjęcie rodzi obowiązek ubezpieczenia chorobowego lub uprawnienie do objęcia tym ubezpieczeniem na zasadach dobrowolności w rozumieniu przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (art. 3 ustawy). Prawo to nabywa się po upływie 30 dni nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego. Świadczenie to nadto przysługuje także osobie, która stała się niezdolna do pracy już po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli niezdolność ta trwała bez przerwy co najmniej 30 dni i powstała w czasie określonym w art. 7 pkt 1 i 2 ustawy. Wskazane przepisy odpowiadają dyspozycji, odpowiednio, art.5 ust. 1 oraz art. 6 ust. 1 poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 143 ze zm.). Zgodnie z art. 13 ust. 1 pkt 2 obecnie obowiązującej ustawy zasiłek chorobowy nie przysługuje za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli osoba niezdolna do pracy kontynuuje działalność zarobkową lub podjęła działalność zarobkową. Świadczenie to nie przysługuje także za okres niezdolności do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli ustało ono po wyczerpaniu prawa do zasiłku chorobowego (art. 13 ust. 2 ustawy).

Rozważenia przede wszystkim wymaga czy powołany przepis art. 13 ust. 1 pkt 2 tej ustawy ma zastosowanie w okolicznościach faktycznych sprawy, a więc czy znajduje on zastosowanie w przypadku, gdy prawo do zasiłku powstało w czasie trwania tytułu ubezpieczenia i trwa nadal już po jego ustaniu. Przepis ten, pozbawiający zasiłku chorobowego, znajduje zastosowanie, w ocenie Sądu Najwyższego, do sytuacji, w której niezdolność do pracy powstała już po ustaniu tytułu ubezpieczenia oraz wtedy, gdy zasiłek chorobowy podlega przedłużeniu na dalszy okres na warun-

kach wskazanych w art. 10 ust. 1 ustawy. Nie dotyczy zaś sytuacji, gdy niezdolność do pracy powstała w czasie objętym ubezpieczeniem chorobowym i trwała także po jego ustaniu przez okres nie dłuższy niż 6 lub 9 miesięcy w zależności od rodzaju choroby powodującej niezdolność do pracy. Funkcja tego przepisu jest analogiczna do spełnianej uprzednio przez art.6 ust. 2 poprzedniej ustawy zasiłkowej, ten zaś – co niewątpliwe – odnosił się do przypadku, w którym prawo do zasiłku chorobowego przysługiwało po ustaniu zatrudnienia, obecnie po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego. W wyroku z dnia 5 sierpnia 1999 r., II UKN 68/99 (OSNAPiUS 2000 nr 19, poz.726) Sąd Najwyższy, omawiając charakter prawny zasiłku chorobowego, wskazał, że prawo do tego świadczenia przysługuje gdy wyłączną przyczyną utraty zarobku, rekompensowanego zasiłkiem, jest powstanie niezdolności do pracy w okresie trwania zatrudnienia (obecnie w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego). Świadczenie to przysługiwało w poprzednim stanie prawnym, a także obecnie, również gdy niezdolność do pracy powstała po ustaniu tego ubezpieczenia (po ustaniu stosunku pracy) na warunkach wskazanych w przepisach, przy czym w przypadku gdy niezdolność do pracy powstała po ustaniu zatrudnienia, prawo to było i jest wyłączone w związku z podjęciem lub kontynuowaniem działalności zarobkowej. W okolicznościach sprawy jest niesporne, że niezdolność wnioskodawcy do pracy na skutek wypadku przy pracy powstała jeszcze w czasie trwania zatrudnienia (tytułu ubezpieczenia chorobowego), jego więc sytuację prawną w zakresie zasiłku chorobowego reguluje art.6 ust. 1 obowiązującej ustawy. Przepis art. 13 ust. 1 pkt 2 tejże ustawy, w przedstawionym stanie faktycznym, nie ma zastosowania, dotyczy on bowiem, w świetle powyższych uwag, przypadku, w którym niezdolność do pracy powstała już po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego.

Zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego (tytułem ubezpieczenia, w okolicznościach sprawy, było zatrudnienie), zaś utrata prawa do zasiłku mogłaby nastąpić jedynie na zasadach przewidzianych w art. 15 i następnych obowiązującej ustawy, których w tej sprawie organ rentowy nie powoływał.

Analogiczny wywód - podzielany przez skład orzekający - zawiera uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2001 r., III ZP 31/00 (dotąd niepublikowany).

Te okoliczności uzasadniają - w ocenie Sądu Najwyższego – stanowisko zajęte w podjętej uchwale, mimo że nie jest ono wynikiem szczegółowej analizy, czy

prowadzenie gospodarstwa rolnego – niezależnie od tego, czy wiąże się ono z ubezpieczeniem rolniczym obowiązkowym, czy dobrowolnym – jest kontynuowaniem działalności zarobkowej. Pominięcie tego było spowodowane ich nieprzydatnością w stanie faktycznym sprawy, mimo docenienia staranności Sądu Apelacyjnego w opracowaniu motywów postanowienia przedstawiającego zagadnienie prawne. Kwestia bowiem rozumienia pojęcia osiągnięcia dochodu z prowadzonej działalności, oceny czy jest to działalność zarobkowa, a także – co szczególnie istotne – stosunku ubezpieczenia chorobowego regulowanego ustawą z dnia 25 czerwca 1999 r. do ubezpieczenia rolniczego z ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz.25 ze zm.), nie ma znaczenia przy założeniu, że art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej nie reguluje takiej sytuacji jak w rozpoznawanej sprawie.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w sentencji.

=====